



## **Remiss, Vägen till ökad tillgänglighet – delaktighet, tidiga insatser och inom lagens ram (SOU 2022:22), S2022/02635**

Regeringskansliet har skickat slutbetänkande av Delegationen för ökad tillgänglighet i hälso- och sjukvården, *Vägen till ökad tillgänglighet – delaktighet, tidiga insatser och inom lagens ram* (SOU 2022:22), på remiss till bland annat Trelleborgs kommun.

### **Kommunens yttrande**

Kommunstyrelsen har inhämtat synpunkter på utredningens slutbetänkande från berörda nämnder: socialnämnden och bildningsnämnden. Nedan redovisas socialförvaltningens respektive bildningsnämndens synpunkter.

Socialförvaltningen har lämnat synpunkter på flertalet delar av utredningen samt utredningen i stort, medan bildningsnämnden har fokuserat på de delar av utredningen som handlar om barn och ungas psykiska ohälsa.

### **Socialförvaltningens synpunkter**

#### **Allmänt om utredningen**

Utredningen är omfattande och berör både nationell, regional och kommunal hälso- och sjukvård. Utredningen tar bland annat upp problem med patientens process till och mellan samhällets olika vårdinstanser. Ett problem som har varit känt i decennier. Även om utredningens ansats är att åtgärda och förbättra patientens vårdprocess är det svårt för kommunen att överblicka vilka konsekvenser det skulle innebära för kommunen.

Det är positivt att utredningen föreslår mer och fler utbildningssatsningar inom vården, och uppföljningar av att till exempel kötider kortas. Det framgår inte vilka konsekvenser det får för vårdgivare som inte lyckas nå önskat resultat. Metoder som en stärkt uppföljning och utbildning är bra och beprövade, men socialförvaltningen ställer sig frågande till om dessa är tillräckliga i detta sammanhang. Finns det incitament och andra åtgärder planerade i det fall de stärkta uppföljningarna inte får de önskade effekterna?

#### **Kommunalt exempel på snabbare patientmottagande**

År 2019 infördes lagen om samverkan vid utskrivning. Idag ska kommunen ha förmåga att ta emot utskrivningsklara patienter inom 2,8 dagar. Den bortre gränsen för hemtagning var tidigare sju dagar, vilket innebär att patientens hemgångsprocess har förkortats med 4,2 dagar.

Lagskärpningen innebär att alla som arbetade med utskrivningsklara patienter inom socialförvaltningen fick ställa om resurser och förändra sitt arbetssätt för att möta de nya kraven.

Vid de tillfällen kommunen inte möter kravet på hemgång inom rätt tid utkrävs kommunen ett betalningsansvar.

### **Vårdgarantin**

Socialförvaltningen ser över lag positivt på förslagen med en tydligare vårdgaranti. Om vårdgarantin inom regionen efterlevs kommer detta innebära avlastning för kommunen jämfört med hur det ser ut idag.

En regional samstämmighet kring vården hade gett positiva effekter hos medborgare med vårdbehov där hela vårdkedjan tydliggörs och blir transparent. Det skulle skapa trygghet och förutsägbarhet för samtliga parter. Vården skulle bli effektivare och kontrollen över kompetens, kapacitet och ekonomi skulle bli tydligare.

Det är dock svårt för kommunen att dra säkra slutsatser om vilken förväntad effekt förslaget kan komma att få inom kommunal hälso- och sjukvård. Detta gäller även konsekvenserna för den kommunala omsorgen eftersom dessa samverkar i vården om patienterna.

### **Väntetiderna i hälso- och sjukvården**

Inom vissa delar av kommunen tas idag ett större ansvar än vad som är tänkt utifrån gällande lagstiftning, eftersom kommuninvånare inte får tillgång till vård inom regionen. Detta kan gälla både inom den somatiska och psykiatriska vården och inom alla åldersgrupper. Tydligast syns detta i relation till psykiatri/BUP.

### **En nära och tillgänglig vård med fokus på primärvården**

Inom kommunal hälso- och sjukvård vårdas en ökande mängd patienter med komplexa sjukdomstillstånd. Förutom krav på tillräcklig resurs med rätt kompetens för legitimerade grupper anställda inom kommunal hälso- och sjukvård, ställer det också krav på tillräcklig läkarresurs med kompetensnivå rätt anpassad till patientgruppen och som också har en beredskap och en hög tillgänglighet för den kommunala primärvården. Utan tillräcklig läkarkompetens på primärvårdsnivå kan patienters vårdbehov inte tillgodoses inom den kommunala hälso- och sjukvården.

Kommunens hälso- och sjukvård samverkar med flera olika vårdgivare och har inte bara en samverkanspart. I den lokala samverkan får detta som konsekvens att kommunen ständigt behöver justera sitt arbetssätt mot de regionala vårdgivarnas olikheter, vilket påverkar kommunens möjlighet till att bedriva en effektiv vård.

Ett enhetligt arbetssätt från regionala vårdgivare skulle leda till en ökad förutsägbarhet och därmed ett effektivare omhändertagande inom kommunal hälso- och sjukvård.

### **God och nära vård med forskning, utbildning och utveckling**

Vården av patienter med komplexa behov involverar inte enbart kommunernas legitimerade personal. Det krävs också tillräckliga resurser av omsorgspersonal med rätt kompetens. För den kommunala hälso- och sjukvårdens del behövs en

långsiktig planering och ekonomisk förutsägbarhet gällande kompetensutveckling i samverkan med lärosäten, för att möjliggöra fortbildning av befintlig personal till rätt kompetensnivå.

### **Barns och ungas psykiska hälsa**

Socialförvaltningen ser mycket positivt på en tydligare satsning mot tidiga insatser, och helst i samverkan mellan regionen, elevhälsovården och individ- och familjeomsorgen. I dagsläget är det inte ovanligt med årslånga köer till BUP och detta leder till omfattande konsekvenser för individen och för samhället i stort.

När vårdgarantin inte följs och samverkan saknas mellan BUP och kommunen, nödgas andra samhällsfunktioner som skola, barn- och ungdomshabilitering samt individ- och familjeomsorg att gå in med kompensatoriska åtgärder. Insatserna är endast stödjande och kan inte ersätta eller jämföras med de insatser som BUP ska tillhandahålla, vilket riskerar att individens behov snarare kan öka.

### **Medborgarens delaktighet**

I utredningen förslås att patienter ska få information samlat och digitalt i den mån det är relevant för patienten, och att detta begränsar vårdgivares, och kommuners, möjlighet att besluta hur verksamheten ska bedrivas.

Vidare framgår att detta ligger i linje med invånares förväntningar på samhällsservice, och att kravet inte är detaljerat utan det lämnas relativt fritt för respektive vårdgivare hur kravet ska uppfyllas, vilket kan bli verkningslöst.

För att stärka medborgarens delaktighet och inflytande över vården skulle det snarare vara mer relevant att ställa tydligare krav på att vårdgivare tillgängliggör relevant patientinformation. Skärpta informationskrav på regionala och kommunala vårdgivare skulle ge bättre informerade patienter som kan ställa högre krav på vårdgivare. Konsekvenserna av detta kan bli omfattande och går inte att överblicka i utredningen.

### **Bildningsnämndens synpunkter**

#### **Bildningsnämndens åtgärder för att förebygga och åtgärda barn och ungas psykiska hälsa**

Bildningsnämnden har lagt stor vikt i sin styrning på att förebygga och åtgärda barn och ungas psykiska ohälsa. Flera av bildningsnämndens förslag och uppdrag till förvaltningen visar på inriktningen av den politiska styrningen.

Ett förslag från bildningsnämnden har varit att bygga upp en psykiatrisk kompetens inom förvaltningen på grund av de långa handläggningstiderna på BUP.

Bildningsförvaltningen har dock konstaterat i sin utredning att det saknas legal möjlighet att införa sådan psykiatrisk kompetens inom ramen för elevhälsans uppdrag. En egen psykiatri, som det får förstås i syfte att utreda neuropsykiatrisk diagnos, är sådan verksamhet som inte faller inom kommunens ansvar för hälso- och sjukvård.

Bildningsnämnden anser att ändringar av lagstiftningen bör övervägas med syfte att utöka skolans möjligheter att tillgodose elevernas behov av psykiatrisk kompetens, till exempel genom att få anställa personer med denna kompetens i den egna organisationen.

Andra förslag, från Kristdemokraterna och Moderaterna i bildningsnämnden, har handlat om hälsoinsatser för att förbättra ungas psykiska hälsa. Förslagen grundar sig i åtgärder som Svenska Läkarsällskapets arbetsgrupp *Kraftsamling för ungas psykiska hälsa* föreslår.

Åtgärderna är:

1. Regelbunden strukturerad fysisk aktivitet i anslutning till skoltid
2. Balans mellan tid ägnad åt digitala medier och hälsofrämjande aktiviteter
3. "Livskunskapsprogram" som stärker självkänsla, stresshantering och skapar positiva förändringar
4. Anpassa kunskaps- och betygskrav till ungas utveckling och förutsättningar
5. Tidig upptäckt och stöd till unga med ökad risk för sämre psykisk ohälsa

Bildningsnämnden har med underlag från bildningsförvaltningen fattat beslut avseende första åtgärden. Beslutet formulerades på följande sätt, *att med redan vidtagna åtgärder, på nationell och kommunal nivå, anse att styrningen mot mer regelbunden strukturerad fysisk aktivitet har haft effekt och kommer att ha ytterligare effekt de kommande åren.*

Övriga åtgärder för att motverka och förebygga psykisk ohälsa utreds för närvarande av bildningsförvaltningen och kommer att behandlas på bildningsnämndens sammanträde i september 2022.

### **Bildningsnämndens synpunkter på utredningen**

Den ökade psykiska ohälsan bland barn och unga, oavsett dess orsaker, är ett stort samhällsproblem som bör uppmärksammas i allt högre grad och åtgärdas. Bildningsnämnden delar utredningens analys att tidig upptäckt och tidiga insatser är en framgångsfaktor i det förebyggande arbetet.

Verktygen för att åstadkomma detta är, enligt utredningen, en förbättrad samverkan mellan myndigheter, BUP, socialtjänsten och elevhälsan med stöd av nationell ekonomisk stimulans i genomförandet. Övriga verktyg som utredningen föreslår är en övergripande nationell strategi, nationellt kunskapsstöd och en väg in i varje region för barn och unga med psykisk ohälsa.

Bildningsnämnden känner dock en viss tvekan kring utredningens brist på skarpa förslag för att åstadkomma ett förbättrat förebyggande arbete. Har de bedömningar som utredningen gör den styrningseffekt som önskas? Kommer myndighetssamverkan att öka med fokus på tidig upptäckt och tidiga insatser med de åtgärder som föreslås? Kommer köerna till BUP att minska?

Bildningsnämndens bedömning är sålunda en viss tvekan över styrningseffekten av de bedömningar som utredningen lämnar.